

Vyjádření k diplomové práci Tomáše Paláta *Zobrazení prostého lidu ve vybraných dílech finského kánonu*

Předem budiž řečeno, že pojem *kansankuvaus* zní v českém kontextu přece jen poněkud jinak než v kontextu finském. Dílem obrozenecko-vlastenecky (obraz národa, případně lidu), pohříchu však i zprofanovaně socialisticky (obraz, zobrazení lidu, rozumí se pracujících, a to jen některých sociálních vrstev). Diplomant rozšířil první část pojmu (*kansa*) o adjektiva prostý (common, se vzpomínkou na „vousaté“ lid obecný), případně venkovský či obyčejný a s pomocí mnohovýznamového anglického „picture“ i německých (v překladu Laitinenových Dějin finské literatury použitých) *Darstellung*, *Schilderung* a *Beschreibung* pak vygeneroval pro *kuvaus* překlad zobrazení. Tedy zobrazení prostého (obyčejného, povýtce venkovského) lidu ve vybraných dílech.

Ta díla jsou dvě: Runebergova básnická sbírka „Příběhy praporčíka Stala“ a román „Červená čára“ od Ilmariho Kianta. Ze zdůvodnění, proč d. zvolil právě ona, je pro mě nejrelevantnější věta „V umělecké tvorbě se často odráží rozdíly ve vnímání obyčejných lidí inteligencí a tyto odlišnosti mohou být významným ukazatelem historického a společenského vývoje.“ S cenným dodatkem v závěru DP: „Odvaha obyčejných lidí (pak) působí jako určitý most, protože v obou textech jsou prostí lidé zachyceni jako stateční jedinci.“ Záměr vybrat jednoho švédsky píšícího Fina a jednoho píšícího finsky pak chápu již jen jako vlastní spekulaci (s plusovým znaménkem pro d. vládnoucího oběma jazyky, což stále není u finlandistů příliš obvyklé).

Metodika, již d. zvolil k svému *zkoumání* (to je d. oblíbené slovo), vychází z 5 základních tematických okruhů, v jejichž rámci d. *zkoumá* obraz prostého lidu ve vybraných dílech. Jsou to stručně: vztah k umírání a smrti, vztah k přírodě, vztah k hrdinství, vztah k vlastenectví a nacionalismu a vztah k církvi a náboženství. Tento takřka rituální přístup d. usnadní přesvědčivě strukturovat především dvě kruciólní kapitoly DP (Analýza díla. Příběhy praporčíka Stala a Analýza díla Červená čára), u té druhé s téměř iniciační (pro český kontext) autorskou podkapitolou Medvěd a jeho interpretace, která potěší nejednoho ochránce přírody, u Runeberga například s odvážným, ale v posledu přesvědčivým rozvedením myšlenky finských teoretiků (Majamaa a Paulaharju) o změně R. postoje k Rusku, kdy d. na rozboru několika básní doložil, jakým vývojem prošel básník za 12 let, jež dělila vydání první a druhé části sbírky. A těch několik vivisekcí, jichž d. využil k přeřazení básní (kapitol) do těch či oněch tematických okruhů, bylo zcela na místě. Jen s pojmy nacionalismus (dle mě spíše myšlenkový, případně politický směr než politická ideologie), vlastenectví, patriotismus, národovectví, negativní nacionalismus (?) a militarismus bych tu zacházel opatrněji. Zvláště když d. sám poukázal na „dichotomii“ R. pohledu na válku a válečné hrdinství tím, že na jedné straně připomněl R. devízu, podle níž smrt je tím, co životu dává smysl a bez statečné smrti v boji voják není skutečným hrdinou, a na straně druhé pak klíčovou báseň *Den doende krigaren* správně interpretuje jako mírumilovné poselství o nesmyslnosti vzájemného lidského zabíjení.

V závěru práce d. parafrázuje větu zdůvodňující volbu děl, jež si vybral k rozboru, konstatováním, že „zkoumaná díla vznikala za rozdílné společenské situace“. A myslí tím nejen změny v struktuře společnosti 19. století, kterou tak výstižně popsal v úvodu své DP, ale i změny politické, náboženské ad. A shrnuje: „V otázkách umírání, přírody, vlastenectví a

částečně i náboženství jsou si texty vzájemně protikladné, i když (?) v otázce odvahy se oba dva (stačí:oba) autoři ve svém přístupu prakticky shodují.“ Erbovní větu si nechává na konec: „Kiantovo dílo lze chápat i jako určitou snahu rozbit zidealizovaný obraz finského venkova, který pramenil z Runebergovy literární tvorby a ve finské společnosti byl hluboce zakořeněn.“ Ještěže toto přece jen trochu negativní paradigma částečně rehabilituje označením R. příběhů za „dílo buditelské (blízké českému obrozeneckému *kansankuvaus*, dodávám já), za konstrukci sledující jistý cíl, mj. potřebu silných vzorů.

Sekundárních materiálů (s výjimkou internetových odkazů) d. zjevně k dispozici příliš neměl, ocenění hodna je však jejich kritická reflexe a aplikace na literární texty včetně časté ilustrativní citace z obou děl, kde d. navíc projevil určitou odvahu (a často i originalitu) při hodnocení R. básní (např. Torpflickan, Lojtnant Zidén), neváhal označit socialismus (snad spíše než sociální demokracii) za nové náboženství a na postavě mladého faráře (ne kněze!) doložil, že autorův odmítavý postoj k církvi a náboženství nebyl tak jednoznačný, černobílý. (S tím „z opačného gardu“ ostatně koresponduje i v podkapitolce 2,1 připomínaný R. konflikt s pietisty.)

K d. zmínce o dalších okruzích, na základě nichž by mohla pokračovat analýza R. a K. děl (postavení žen na venkově či manipulovatelnost postav propagandou), přidávám srovnání originálu R. básní s Cajanderovými převody z r.1889, jež se mi, již podle letmého srovnání překladů z pera d. i P.C., jeví jako civilnější, méně patetické a také snad poetičtější.

Za nedostatek jinak velice zdařilé práce považuji stylistické neobratnosti a gramatické chyby. Například: „Nejzrozsáhlejším sociálním problémem byli chudí bezzemci.“ „Smrt žádné osoby nenastane.“ „K smrti určité osoby dochází.“ „V dalších částech práce je přítomno vymezení pojmu chalupník.“ Až matoucí výrazy: „Agrárně založená společenská struktura.“ „Spisovatelská tvorba.“ „Dělnická společenská vrstva.“ „Fokalizované charaktery.“ Také častá pasiva: Jak již bylo zmíněno, řečeno... Vedle ještě snesitelného tudíž, takže také *tím pádem*. Z gramatiky pak: zda-li, minulé tvary sloves (padnul, vyslechnul, tisknul, dosáhnul, propuknul) a elementární neznalost při používání čárek (nejen před nebo).

Závěr: Diplomant prokázal schopnost analýzy primárního literárního textu, a to nejen a především sub specie vytyčených pěti tematických okruhů a s přihlédnutím k společenským a historickým souvislostem, ale i tvůrčím převyprávěním R. básní tak, že jim porozumí i čtenář neznalý švédštiny či finštiny. Vzhledem k větší míře jazykových nedostatků navrhuji ohodnotit DP známkou výborně až velmi dobře.

Jan Petr Velkoborský

20. 1. 2012